

Zaaknummer
CBHO 2018/223.5

Datum uitspraak
15 april 2019

Uitspraak in de zaak tussen:

appellante,

en

het college van beroep voor de examens van de Universiteit Leiden,
verweerder.

1. Procesverloop

Bij beslissing van 22 maart 2018 heeft de Examencommissie van de Faculteit Rechtsgeleerdheid van de Universiteit van Leiden (hierna: de examencommissie) een verzoek van appellante om vrijstelling van de onderwijseenheid "Public International Law" (hierna: PIL) en het verlenen van toestemming om in plaats van deze onderwijseenheid een andere onderwijseenheid te kiezen, afgewezen. Bij deze beslissing heeft de examencommissie ook het verzoek van appellante om het tentamen PIL in het Nederlands af te leggen onder de voorwaarde dat de te bestuderen stof ook in het Nederlands wordt aangeboden en haar de gebruikelijke drie maanden voorbereidingstijd te gunnen, afgewezen.

Bij beslissing van 30 juli 2018 heeft verweerder het daartegen door appellante ingestelde administratief beroep ongegrond verklaard.

Het College heeft het door appellante tegen de beslissing van 30 juli 2018 ingestelde beroep bij zijn uitspraak van 21 september 2018 gegrond verklaard en die beslissing vernietigd.

Bij beslissing van 13 december 2018 heeft verweerder het administratief beroep van appellante tegen de beslissing van 22 maart 2018 opnieuw ongegrond verklaard.

Tegen die beslissing heeft appellante beroep ingesteld bij het College.

Het College heeft de zaak ter zitting behandeld op 9 januari 2019, waar appellante, bijgestaan door mr. R. Verspaandonk, advocaat te Den Haag, en verweerder, vertegenwoordigd door mr. D.H. Mandel, secretaris van het CBE, zijn verschenen. Namens de examencommissie is mr. J. Robbe, plaatsvervangend voorzitter, verschenen.

2. Overwegingen

Voorgeschiedenis en besluitvorming

2.1. Appellante is in het studiejaar 2013-2014 begonnen met de bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid aan de Universiteit Leiden. Omdat zij te kampen heeft met "Attention Deficit Disorder" (ADD), kan zij zich niet goed concentreren op meer dan één taak. Bovendien heeft appellante te kampen met het Hypermobiliteitssyndroom (HMS), als gevolg waarvan zij haar gewrichten maar beperkt kan belasten. Zij vreest de onderwijseenheid PIL als gevolg van haar functiebeperkingen niet te kunnen behalen en haar bacheloropleiding niet te kunnen voltooien. Daarom heeft appellante zich tot de examencommissie gewend met het verzoek om vrijstelling van de onderwijseenheid PIL dan wel het verzoek om het tentamen PIL in het Nederlands te mogen afleggen onder de voorwaarde dat de te bestuderen stof ook in het Nederlands wordt aangeboden en haar de gebruikelijke drie maanden voorbereidingstijd wordt gegund. Die verzoeken heeft de examencommissie bij beslissing van 22 maart 2018 afgewezen.

2.2. In de beslissing van 13 december 2018 op het administratief beroep heeft verweerder zich op het standpunt gesteld dat het feit dat PIL in het Engels wordt onderwezen en getentamineerd, niet in strijd is met artikel 7.2 van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW) noch met de Gedragscode Voertaal van de Universiteit Leiden (hierna: de Gedragscode). In de tweede plaats heeft verweerder geen aanleiding gezien om in de situatie van appellante een uitzondering te maken in verband met de door haar ondervonden functiebeperkingen.

Het geschil in beroep

I. Strijd met hogere regelgeving?

2.3. Appellante kan zich niet verenigen met deze beslissing van verweerder. Zij betoogt ten eerste dat het feit dat de onderwijseenheid PIL in het Engels wordt onderwezen en getentamineerd in strijd is met artikel 7.2 van de WHW. Het gaat volgens appellante om de noodzaak het onderwijs in het Engels aan te bieden en die noodzaak ontbreekt in dit geval. Daarvoor is van belang dat de examencommissie heeft gesteld dat de kwaliteit van het Engels geen rol speelt en bovendien wordt het in het Nederlands gedoctrineerde en getentamineerde vak Internationaal Publiekrecht van de Rijksuniversiteit Groningen (RUG) als vergelijkbaar aangemerkt. Hieruit volgt dat het probleem om het vak in het Nederlands aan te bieden voornamelijk organisatorisch van aard is en niet is gelegen in de noodzaak, aldus appellante.

i) Het relevante juridische kader

2.3.1. Artikel 7.2 van de WHW luidt als volgt:

“Het onderwijs wordt gegeven en de examens worden afgenomen in het Nederlands. In afwijking van de eerste volzin kan een andere taal worden gebezigd:

- a. wanneer het een opleiding met betrekking tot die taal betreft,
- b. wanneer het onderwijs betreft dat in het kader van een gastcollege door een anderstalige docent gegeven wordt, of
- c. indien de specifieke aard, de inrichting of de kwaliteit van het onderwijs dan wel de herkomst van de studenten daartoe noodzaakt, overeenkomstig een door het instellingsbestuur vastgestelde gedragscode.”

In artikel 2.9 van de Onderwijs- en Examenregeling van de bachelor Rechtsgeleerdheid is vermeld dat de voertalen binnen de opleiding met inachtneming van de Gedragscode, Nederlands en soms Engels zijn. De student wordt geacht de gebruikte voertalen binnen de opleiding voldoende te beheersen.

Artikel 3.2 van de Gedragscode bepaalt dat onderdelen van het curriculum, waaronder tevens de toetsen, in het Engels dan wel een andere taal, kunnen worden aangeboden indien:

(...).

- c. het voor dit onderdeel noodzakelijk wordt geacht dat studenten de vaardigheid verwerven in het Engels, dan wel een andere taal, te spreken en te schrijven, of
- d. het onderdeel ter voorbereiding geldt op de vereisten van een anderstalig masterprogramma en aanwijsbaar is dat het onderdeel voorziet in een behoefte van studenten om zich via deelname aan het onderdeel voor te bereiden op een anderstalig masterprogramma.

ii) Het toetsingskader

2.3.2. Zoals het College in zijn uitspraak van 21 september 2018, in zaak nr. CBHO 2018/130.5 (www.cbho.nl) heeft geoordeeld, dient verweerder te beoordelen of het onderwijzen en tentamineren van de onderwijseenheid PIL in de Engelse taal in strijd is met een hogere regeling, meer in het bijzonder met artikel 7.2 van de WHW. Verweerder stelt zich op het standpunt dat de beslissing om de onderwijseenheid PIL in het Engels aan te bieden, kon worden gebaseerd op artikel 7.2, eerste lid, aanhef, en onder c, van de WHW en artikel 3.2, onder c, van de Gedragscode. Partijen zijn verdeeld over het antwoord op de vraag of de noodzaak bestaat om die onderwijseenheid in het Engels aan te bieden.

2.3.3. Uit de geschiedenis van de totstandkoming van artikel 7.2, aanhef en onder c, van de WHW (Zesde Nota van Wijziging, Kamerstukken II, 1991/92, 21 073, nr. 26, p. 2) volgt dat het Nederlands de voertaal is bij het geven van onderwijs en het afnemen van de examens. Op deze regel zijn uitzonderingen mogelijk. In onderdeel c wordt, aldus de Zesde Nota van Wijziging, ruimte geboden om ook op andere gronden, verband houdend met de specifieke aard en de inrichting van het onderwijs alsmede op basis van overwegingen verband houdend met de kwaliteit van het onderwijs of de herkomst van de studenten, het onderwijs in een andere taal aan te bieden. Aard en inrichting van het onderwijs kunnen verband houden met internationalisering en internationale uitwisselingsprogramma's. De kwaliteit van het onderwijs kan een uitzonderingsgrond vormen wanneer specifieke expertise niet in Nederland beschikbaar is en een buitenlandse docent aangetrokken moet worden. Ten slotte kan de herkomst van de studenten een grond zijn om het onderwijs in een andere taal dan het Nederlands aan te bieden. In een gedragscode werkt het instellingsbestuur deze gronden nader uit.

2.3.4. Kort gezegd volgt hieruit dat de aard en inrichting van het onderwijs als bedoeld in artikel 7.2, aanhef en onder c, van de WHW volgens de wetgever kan samenhangen met internationalisering en internationale uitwisselingsprogramma's. Dit heeft onder meer zijn uitdrukking gevonden in artikel 3.2, onder c, van de Gedragscode. Verder is van belang dat de aard en inrichting van het onderwijs primair, gelet ook op de in artikel 1.6 van de WHW neergelegde academische vrijheid, ter vrije invulling van de instellingen staat. Het zijn de instellingen die de opleidingen inrichten mede met inachtneming van artikel 7.3, derde lid, van de WHW. Uiteraard dienen de instellingen daarbij kwaliteitsnormen in acht te nemen en geldt daarbij een accreditatieregime.

2.3.5. Omdat de aard en de inrichting van het onderwijs echter ter vrije invulling van de instellingen staat, dient de noodzaak als bedoeld in artikel 7.2, aanhef en onder c, van de WHW en artikel 3.2, onder c, van de Gedragscode in het licht van die vrije invulling te worden gezien. Dat betekent naar het oordeel van het College dat instellingen een zekere beoordelingsruimte hebben bij het bepalen van de noodzaak voor het hanteren van een andere taal voor een onderwijseenheid dan het Nederlands. Die beoordelingsruimte houdt, anders dan appellante stelt, in dat het College slechts beoordeelt of een instelling bij een bepaalde onderwijseenheid in redelijkheid tot de conclusie heeft kunnen komen dat onderwijs in een andere taal noodzakelijk is, gezien in het licht van de aard en de inrichting van de opleiding. Het College kan echter niet zo ver gaan dat het zelf een beoordeling over de noodzaak maakt en die beoordeling in de plaats stelt van de beoordeling van verweerder. Dit laat overigens onverlet dat de noodzaak deugdelijk moet worden onderbouwd.

iii) De beoordeling van de noodzaak van het Engelstalige onderwijs in de onderwijseenheid PIL

2.3.6. Verweerder heeft zich wat betreft de noodzaak om de onderwijseenheid PIL in het Engels te verzorgen, naar aanleiding van de uitgebreide motivering van de examencommissie en onder verwijzing naar de Midterm review 2015 en het Visitatierapport Rechtsgeleerdheid 2018, op het volgende standpunt gesteld. In 2012-2013 is het curriculum van de bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid herzien. Met die herziening beoogde de instelling een betere weerspiegeling van de internationalisering van de Nederlandse rechtsorde. Het internationaliseringsthema is in de herziening sterker aangezet en beter gespreid door de opleiding heen. Het college van bestuur van de Universiteit van Leiden heeft uitgesproken voorstander te zijn van het creëren van een "international classroom". Bij die "international classroom" studeren eigen studenten samen met buitenlandse studenten en volgen zij Engelstalig onderwijs. Het college van bestuur beschouwt het als zijn maatschappelijke taak om juristen af te leveren met een beheersing van de Engelse taal. Daarnaast biedt de bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid toegang tot de Engelstalige specialisaties binnen de masteropleiding rechtsgeleerdheid. Er is verder bewust voor gekozen om – specifiek in verband met de internationalisering – de onderwijseenheid PIL in het Engels aan te bieden, omdat alle bronnen in het Engels zijn. De onderwijseenheid Europees recht is daarvoor minder geschikt, omdat ook Nederlands een officiële taal van de Europese Unie is, zo heeft verweerder ter zitting van het College verder toegelicht.

2.3.7. Naar het oordeel van het College heeft verweerder het standpunt van de examencommissie dat uitvoerig is onderbouwd met verschillende documenten, in redelijkheid kunnen volgen. Daarbij is van belang dat met de curriculumherziening is beoogd een betere weerspiegeling te geven van de internationalisering van de Nederlandse rechtsorde. Dat past, zo heeft de examencommissie gemotiveerd, in de doelstelling van het internationaliseringsbeleid van de instelling die is opgenomen in de Zelfstudie Instellingsaudit 2012. Uit die Zelfstudie volgt dat een substantieel deel van de studenten de mogelijkheid krijgt om een internationale leerervaring op te doen onder meer in de vorm van onderwijs in een "international classroom". Verder heeft verweerder, in navolging van de examencommissie, inzichtelijk gemaakt waarom Engelstalig onderwijs juist voor de onderwijseenheid PIL in het licht van de aard en de inrichting van de opleiding noodzakelijk is. Anders dan appellante betoogt, doet het feit dat zij vrijstelling zou kunnen krijgen indien zij het vak Internationaal Publiekrecht aan de RUG volgt, niet af aan de gestelde noodzaak voor het onderwijs en de tentaminering in de Engelse taal voor de Leidse onderwijseenheid PIL. De onderwijseenheid PIL is onderdeel van een andere bacheloropleiding dan de opleiding die aan de RUG wordt aangeboden. Aan die noodzaak doet evenmin af het standpunt van de examencommissie dat de kwaliteit van het Engels van de student geen rol speelt en dat het de student evenmin wordt aangerekend als delen van het antwoord in het Nederlands zijn. In de door appellante aangehaalde e-mail van 11 juli 2018 is namelijk ook vermeld dat van een student wordt verwacht dat hij eerst in het Engels probeert te antwoorden. Dit standpunt van de examencommissie ziet bovendien alleen op de wijze van tentamineren en beoordelen.

II. Evidente onbillijkheid in de situatie van appellante?

2.4. Appellante betoogt in de tweede plaats dat de examencommissie een voorziening kan bieden die het voor haar mogelijk maakt om de onderwijseenheid PIL te behalen. Het volgen van onderwijs en het afleggen van een tentamen aan de RUG is voor haar vanwege haar functiebeperkingen geen optie. Ook het voorstel om het tentamen mondeling in het Engels af te leggen dan wel schriftelijk in het Engels te maken met behulp van woordenboeken biedt geen oplossing. Appellante wijst in dat kader op de brief van de studentendecaan, waaruit volgt dat het voorstelbaar is dat appellante niet vaardig genoeg is in het Engels om met vrucht het Engelstalig onderwijs te volgen en tentamen te doen.

2.4.1. Op grond van artikel 10.4 van de Regels en richtlijnen tentamens en examens betreffende de bacheloropleidingen Rechtsgeleerdheid, Notarieel recht, Fiscaal recht en Criminologie (hierna: de Regels en richtlijnen) is de examencommissie bevoegd om in bijzondere gevallen anders te besluiten indien onverkorte toepassing de regels en richtlijnen tot evidente onbillijkheid leidt.

2.4.2. Appellante heeft ter zitting van het College toegelicht dat zij de colleges van de onderwijseenheid PIL twee keer heeft gevolgd en dat zij één keer het tentamen heeft afgelegd. Verder heeft zij geen bijles gehad of hulp van een coach ontvangen. Zij heeft, zoals zij ter zitting verder heeft toegelicht, als gevolg van haar functiebeperkingen ADD en HMS moeite met het verrichten van twee taken tegelijkertijd. Bij de onderwijseenheid PIL moet zij niet alleen de stof tot zich nemen, maar deze stof ook naar het Nederlands vertalen. Onder de gedingstukken bevindt zich verder een brief van 13 juni 2018 van de studentendecaan waarin is vermeld dat appellante hinder ondervindt bij haar studieactiviteiten door de gevolgen van ADD en HMS. Studenten met ADD hebben in het algemeen moeite met het houden van de concentratie, informatieverwerking, het maken van onderscheid tussen hoofd- en bijzaken in studiestof en het structureren van een essay. Veel studenten hebben, aldus de studieadviseur, ook moeite om overzicht te houden bij het combineren van diverse taken.

2.4.3. Vaststaat dat appellante als gevolg van haar functiebeperkingen hinder ondervindt bij het studeren. De examencommissie heeft in dat kader voorgesteld om appellante in de gelegenheid te stellen het tentamen PIL naar keuze mondeling of schriftelijk af te leggen. In beide gevallen dient het tentamen wel in het Engels te worden afgelegd. Indien zij het schriftelijk wenst af te leggen, mag zij het tentamen in een aparte ruimte afleggen en daarbij bij wege van hoge uitzondering gebruik maken van vertalende woordenboeken. De examencommissie heeft verder te kennen gegeven dat het derdejaarsvak Internationaal Publiekrecht aan de RUG een vergelijkbare onderwijseenheid betreft, zodat zij desgewenst dat vak, dat in het Nederlands wordt gegeven, zou kunnen volgen. Daarnaast heeft de examencommissie gemeld dat de kwaliteit van het Engels geen rol speelt bij de beoordeling en dat het een student evenmin wordt aangerekend als delen van het antwoord tijdens het mondelinge tentamen in het Nederlands zijn. Wel wordt van een student verwacht dat hij eerst in het Engels probeert te antwoorden. Verweerder heeft naar het oordeel van het College het standpunt mogen innemen dat de examencommissie met deze extra voorzieningen voor appellante voldoende rekening heeft gehouden met haar individuele omstandigheden en functiebeperkingen. Anders dan appellante betoogt, geeft de hiervoor weergegeven inhoud van de brief van de studentendecaan geen aanleiding voor een ander oordeel. Dat appellante als gevolg van haar functiebeperkingen wellicht minder vaardig is in het Engels, betekent niet, zoals verweerder terecht heeft overwogen, dat zij reeds om die reden voor een vrijstelling in aanmerking zou moeten komen dan wel dat zij in de gelegenheid zou moeten worden gesteld de onderwijseenheid in het Nederlands te volgen. Dat zij als gevolg van haar functiebeperkingen in de absolute onmogelijkheid verkeert om de onderwijseenheid PIL met succes af te ronden, heeft zij niet met objectieve gegevens onderbouwd. Verweerder heeft de beslissing van de examencommissie van 22 maart 2018 dan ook terecht in stand gelaten.

III. Slotsom

2.5. Het beroep is ongegrond.

2.6. Voor een proceskostenveroordeling bestaat geen aanleiding.

3. Beslissing

Het College

Rechtdoende:

verklaart het beroep ongegrond.

Deze uitspraak is gedaan door mr. H.G. Lubberdink, voorzitter, en mr. N. Verheij en mr. J.Th. Drop, leden, in tegenwoordigheid van mr. R. Grimbergen, als secretaris.

w.g. H.G. Lubberdink
voorzitter

w.g. R. Grimbergen
wnd. secretaris

Uitgesproken in het openbaar op 15 april 2019

Verzonden: 15 april 2019

Voor eensluidend afschrift:
de secretaris van het College van Beroep
voor het Hoger Onderwijs